

Суліма О. В. Особливості і перспективи викладання вищої математики як складової STEM-освіти в технічному університеті під час війни

В статті досліджуються особливості та перспективи викладання вищої математики в технічному університеті, розглядаються виклики, з якими стикається викладання вищої математики під час воєнного конфлікту, шляхи адаптації та забезпечення якісного навчання студентів. В статті також аналізуються і обґрунтовуються основні переваги STEM-освіти в технічному університеті, особливості викладання вищої математики під час війни, практичні застосування математичних концепцій у воєнних ситуаціях, використання інтерактивних технологій та розвиток критичного мислення студентів.

В роботі наведено декілька основних висновків. По-перше, STEM-освіта в технічному університеті має велике значення, оскільки спрямована на розвиток інтегрованого підходу до навчання, який поєднує наукові знання, технологічні навички, інженерну творчість та математичну грамотність. По-друге, викладання вищої математики в технічному університеті допомагає студентам отримати глибокі знання в наукових дисциплінах та розвивати критичне мислення та проблемний підхід. По-третє, STEM-освіта сприяє розвитку практичних навичок та дослідницького підходу, а також розвиває творчі здібності студентів. По-четверте, випускники STEM-програм у технічних університетах мають широкі професійні можливості.

Проведено анкетування студентів 2-го курсу приладобудівного факультету Київського політехнічного інституту імені Ігоря Сікорського з метою дослідити їх відношення до засвоєння ними курсу вищої математики і аналізу особливостей і перспектив викладання вищої математики в режимі дистанційного навчання в умовах війни. Результати опитування студентів стали підґрунтям для розробки методів удосконалення освітнього процесу та формулювання пропозицій і практичних рекомендацій щодо перспектив розвитку, методики викладання вищої математики, як складової STEM-освіти в поствоєнні часи.

В статті також розглядаються особливості викладання вищої математики під час воєнного конфлікту. Перш за все, викладачі та студенти повинні бути готові до адаптації до непередбачуваних умов, що супроводжують воєнний конфлікт. Для забезпечення безпеки важливо використовувати заходи безпеки на території університету та дотримуватися правил безпеки під час лекцій і виконання практичних завдань. Також викладання вищої математики в умовах війни може включати використання практичних прикладів для показу студентам практичних застосувань математичних концепцій у воєнних ситуаціях. Використання інтерактивних технологій та розвиток критичного мислення також є важливими аспектами викладання вищої математики під час воєнного конфлікту.

Ключові слова: математика, дистанційне навчання, освіта, студенти, концепції, інтерактивні технології, критичне мислення, мотивація.

УДК 378:37.011.3-051:005.336.2-043.83(045)
DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.95.22>

Чжао Жуйченъ

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН**

Актуальність дослідження зумовлена тим, що модернізація вищої педагогічної освіти вимагає перегляду освітнього процесу закладів вищої освіти, який повинен бути спрямований на підготовку конкурентоспроможних майбутніх учителів, здатних здійснювати педагогічну діяльність в умовах полікультурності, а отже, потребує впровадження певних педагогічних умов. Під педагогічними умовами формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів розуміються спеціально створені обставини, що сприяють формуванню практичних умінь і навичок міжкультурного спілкування, особистісних якостей студентів, які дозволять їм в майбутньому здійснювати успішну педагогічну діяльність з учнями на засадах толерантності в умовах міжкультурної взаємодії. Такими педагогічними умовами обрано: створення міжкультурного середовища в педагогічному закладі вищої освіти; контентне наповнення міжкультурним змістом психолого-педагогічних і фахових навчальних дисциплін із використанням інтерактивних методів навчання; залучення майбутніх учителів до міжкультурної взаємодії в позааудиторний час.

Вибір першої педагогічної умови зумовлений тим, що в педагогічному університеті навчаються як представники зарубіжних країн, так і представники етнічних груп, які є представниками інших культур і мають різне віросповідання. Подано власне розуміння автором міжкультурного середовища. Вибір другої педагогічної умови зумовлений тим, що сформувати міжкультурну компетентність майбутніх учителів засобами однієї навчальної дисципліни неможливо, для цього необхідно наповнювати міжкультурним змістом інші навчальні дисципліни, які викладаються в межах ОПП. Акцентовано увагу, що на зазначених дисциплінах доцільно використовувати інтерактивні методи навчання (дискусії, мозкові штурми, круглі столи, кейс-стаді, квести тощо). Вибір третьої педагогічної умови зумовлений значним зменшенням кількості аудиторних занять і збільшенням самостійної роботи студентів в освітньому процесі. Зазначено, що до позааудиторної діяльності належать участь у наукових гуртках, студентському науковому товаристві, олімпіадах, конференціях, різноманітних культурних центрів тощо.

Ключові слова: майбутні вчителі, міжкультурна компетентність, педагогічні умови, міжкультурне середовище, інтерактивні методи навчання, позааудиторна діяльність.

Модернізація вищої педагогічної освіти, що сьогодні відбувається, викликана приєднанням України до Європейського та світового освітнього простору, вимагає перегляду освітнього процесу закладів вищої освіти, який повинен бути спрямований на підготовку конкурентоспроможних майбутніх учителів, здатних здійснювати педагогічну діяльність в умовах полікультурності, враховуючи те, що сьогодні в українських освітніх закладах навчаються представники різних країн та етнічних груп. Отже, перед закладами вищої педагогічної освіти постає завдання з формування міжкультурної компетентності під час їхнього навчання. Зазначимо, що формування будь-якого педагогічного явища відбувається шляхом визначення і застосування певних педагогічних умов, що сприятимуть цьому процесу. З огляду на це, слід визначити й науково обґрунтувати педагогічні умови формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін.

Аналізуючи науковий фонд, ми дійшли висновку, що стосовно педагогічних умов формування міжкультурної компетентності безпосередньо майбутніх учителів, то вони були предметом досліджень Ю. Ірхіної (формування професійної толерантності майбутніх викладачів вищої школи), О. Калініна (формування міжкультурної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови), А. Логвіненко (підготовка майбутніх учителів іноземної мови до формування толерантності в учнів основної школи) тощо. Натомість педагогічні умови формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін у науковій літературі висвітлені недостатньо.

Мета статті полягає у визначенні й науковому обґрунтуванні педагогічних умов формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін у професійній підготовці.

На підставі аналізу наукових праць, доходимо висновку, що педагогічні умови науковцями розглядаються по-різному. За довідниковими джерелами педагогічні умови – це система спеціально створених форм, методів, матеріальних умов, реальних ситуацій, необхідних для досягнення конкретної педагогічної мети [3, с. 1026]; обставини, за яких компоненти навчального процесу подані в найкращих взаємовідносинах та взаємозв'язках, що дають можливість учителям плідно викладати, керувати освітнім процесом, а учням – успішно навчатися [2, с. 118]; обставини, що позитивно впливають на формування і розвиток складників підготовленості майбутніх учителів іноземної мови до формування толерантності учнів основної школи і забезпечують повноцінний прояв кожного з них (А. Логвіненко [6, с. 59]); сукупність взаємозалежних складників та чинників освітнього середовища, які спричиняють оптимізацію процесу професійної підготовки майбутніх фахівців (Н. Бенькович [1, с. 12]); сукупність спеціально створених обставин, що враховують специфіку майбутньої професійної діяльності студентів і впливають на формування складників комунікативної компетентності майбутніх фахівців соціономічної сфери у процесі підготовки в закладах вищої освіти (Л. Рабецька [10, с. 56]); спеціально створені обставини, які є необхідними і достатніми і передбачають використання в освітньому процесі сукупності об'єктивних можливостей змісту, форм, методів, засобів навчання, спрямованих на формування готовності майбутніх фахівців до міжкультурної взаємодії, набуття необхідних для цього теоретичних знань, практичних умінь і навичок, особистісних і професійних якостей (А. Левицька [5, с. 64]).

Узагальнюючи подані вище тлумачення, під педагогічними умовами формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів будемо розуміти спеціально створені обставини, що сприяють формуванню професійних знань щодо полікультурності світу, практичних умінь і навичок міжкультурного спілкування, особистісних якостей студентів, що дозволять їм в майбутньому здійснювати успішну педагогічну діяльність з учнями на засадах толерантності в умовах міжкультурної взаємодії. Такими педагогічними умовами обрано: створення міжкультурного середовища в педагогічному закладі вищої освіти; контентне наповнення міжкультурним змістом психолого-педагогічних і фахових навчальних дисциплін із використанням інтерактивних методів навчання; залучення майбутніх учителів до міжкультурної взаємодії в позааудиторний час.

Розглянемо більш детально виокремлені педагогічні умови та їх вплив на формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів.

Виокремлення першої педагогічної умови «*Створення міжкультурного середовища в педагогічному закладі вищої освіти*» зумовлено тим, що в нашому педагогічному університеті навчаються як представники зарубіжних країн, так і представники етнічних груп, які є представниками інших культур і мають різне віросповідання, а отже під час навчання необхідно навчити студентів взаємодіяти між собою, незважаючи на їхню національну приналежність та віросповідання, тобто необхідно створити в педагогічному закладі міжкультурне середовище.

Міжкультурне освітнє середовище – це освітній простір, що забезпечує можливість для культурного самовираження, залучення до світових культурних цінностей, міжкультурної комунікації, побудови толерантних відносин. Для цього необхідно налагодити взаємодію суб'єктів освітнього процесу ЗВО: адміністрації, викладачів, студентів [9, с. 341]. Міжкультурне освітнє середовище ЗВО має бути спрямоване на формування толерантних відносин між представниками різних культур; усвідомлених й активних зв'язків як в середині різних соціокультурних груп так і між ними у процесі соціально-культурного, освітнього життя та діяльності. Це можливо завдяки: побудові освітнього процесу на принципах взаємодопомоги, взаєморозуміння, діалогу, примирення; формування толерантних, доброзичливих відносин та толерантної взаємодії між усіма учасниками освітнього процесу; забезпечення комфортності для кожного конкретного індивіда;

зниження вияву недоброзичливості, нетолерантності; створення атмосфери довіри та взаємних симпатій, відчуття поваги та взаєморозуміння [9, с. 342].

Отже, на підставі вищезазначеного, міжкультурне середовище будемо розуміти як освітній простір вищого педагогічного закладу освіти, в якому навчаються представники різних національностей та етносів, освітній процес якого, незважаючи на культурні й етнічні відмінності його учасників, ґрунтується на засадах толерантності, взаємоповаги і взаєморозуміння і спрямований на залучення студентів до світової і національної культури, формування необхідних знань і практичних умінь міжкультурного спілкування і взаємодії під час їхньої професійної підготовки.

Іншою педагогічною умовою обрано *«Конентне наповнення міжкультурним змістом психолого-педагогічних і фахових навчальних дисциплін із використанням інтерактивних методів навчання»*. Вибір зазначеної педагогічної умови зумовлений тим, що сформувати міжкультурну компетентність майбутніх учителів засобами однієї навчальної дисципліни неможливо, для цього необхідно наповнювати міжкультурним змістом інші навчальні дисципліни, які викладаються в межах ОПП, і на яких можливо і доцільно формувати зазначений феномен.

Так, під час вивчення навчальної дисципліни «Педагогіка» у змісті змістового модулю «Особистість сучасного вчителя» доцільно виокремити тему «Міжкультурна компетентність вчителя», під час вивчення якої можна розглядати питання щодо сутності міжкультурної особистості та її ролі у формуванні поважливого ставлення учнів до представників інших культур та етносів, сприяти усвідомленню полікультурності світу загалом і багатонаціональності України зокрема; показати масштаби і небезпеку виявів нетерпимості між народами та етносами, їхніми культурами; усвідомити причини і наслідки непорозуміння, що виникають під час взаємодії людини з представниками інших країн та етносів; розвинути вміння, необхідні для успішної взаємодії з представниками іншої культури.

На нашу думку, важливу роль у формуванні міжкультурної компетентності майбутніх учителів відіграє навчальна дисципліна «Порівняльна педагогіка», оскільки її метою є набуття здобувачами вищої освіти фундаментальних знань та вмінь, пов'язаних з інтеграцією системи освіти України в Європейський та світовий освітній простір, знайомство з актуальними напрямками змін у змісті, формах, методах виховання і навчання, інноваційними підходами до різноманітних педагогічних проблем. Саме під час вивчення цієї дисципліни студенти мають можливість ознайомитись із освітніми системами різних країн, навчитися визначати особливості шкільної освіти різних країн у полікультурному суспільстві, що є важливим у формуванні розуміння культурного розмаїття світу. Важливою темою у формуванні міжкультурної компетентності, на нашу думку, є тема «Полікультурна освіта в різних країнах світу», в межах якої доцільно розглядати питання щодо особливостей формування міжкультурної компетентності учителів і школярів в освітніх системах країн світу.

У межах навчальної дисципліни «Психологія» доцільно акцентувати увагу на набуття учнями вмінь запобігати виникненню конфліктів, у тому числі на національному чи релігійному підґрунті; вчити дітей керувати своїм емоційним станом, оскільки саме негативні емоції можуть спричинити конфлікт під час міжкультурної взаємодії.

Зважаючи на те, що дослідження присвячене формуванню міжкультурної компетентності майбутніх учителів-філологів, виникає необхідність розвитку зазначеної якості на заняттях навчальної дисципліни «Англійська мова». Оскільки англійська мова визнана міжнародною, під час її вивчення можна використовувати різноманітні вправи, спрямовані на розвиток іншомовного мовлення, дізнатися про культуру англійців, і не тільки, країн, особливості їхніх традицій, етикету тощо. У межах цієї дисципліни можливо навчати студентів розуміти міжкультурні відмінності та адекватно використовувати мовні форми; користуватися засобами невербальної комунікації при отриманні та передаванні іншомовної інформації.

Вагоме значення у формуванні розуміння багатонаціональності України відіграє навчальна дисципліна «Історія культури України», в межах якої студенти отримують знання як з історії культури України (художня культура, кіно мистецтво, образотворче мистецтво, театральне мистецтво, декоративно-прикладне мистецтво, художня література тощо), так і знання з історії українського етносу (євреї, молдовани, болгары, поляки, угорці, румуни, греки, татари, вірмени, роми тощо).

На нашу думку, під час вивчення виокремлених навчальних дисциплін з метою формування міжкультурної компетентності доцільно використовувати інтерактивні методи навчання, що викликають значний інтерес у студентів і сприятимуть кращому засвоєнню ними сутності міжкультурної компетентності в майбутній професійній діяльності. Такими методами є дискусії, мозкові штурми, круглі столи, кейс-стаді, квести тощо.

Дискусії відкривають великі можливості для практичного застосування спеціалізованих і мовних знань, шліфують навички висловлювання й доведення власної думки, готують до участі в публічних виступах, наукових обговореннях. Тематика дискусій може бути спрямована на розгляд як суцільно професійних, так і морально-етичних питань, Особлива їх популярність у медичних закладах, зазначає дослідниця, пояснюється необхідністю підготувати студентів до практичної діяльності, що ґрунтується на постійній співпраці і взаємодії з різними людьми, які належать до іншої культури чи віросповідання [5, с. 80].

В контексті започаткованого дослідження, використання рольових і ділових ігор під час занять сприятиме усвідомленню важливості міжкультурної діяльності учнів, необхідності вдосконалення фахових знань і знань щодо організації такої діяльності в майбутній професії в полікультурному та поліетнічному

просторі, викликати в студентів потребу у творчій самореалізації і розвитку мотивації до досягнення успіху в міжкультурній діяльності, сприятиме усвідомленню студентами розмаїття культур на набуття ними вмінь співпрацювати з учнями та їхніми батьками, колегами, які належать до інших культур та етносів без упередження щодо їхньої національності чи віросповідання.

Важливе значення для започаткованого дослідження є твердження В. Руденко, що рольові і ділові ігри допомагають: 1) не боятися негативних наслідків для суспільства, спричиненими будь-якими неправильними діями студентів, а навпаки – перетворювати це на користь, оскільки формується досвід; 2) значно прискорювати час реальності (наприклад, те, що відбувається впродовж кількох років, можна відтворити за кілька хвилин); 3) неодноразово повторювати дії з метою закріплення навичок їх виконання; 4) оскільки дії виконуються за умов модельної реальності, можна уникнути закомплексованості поведінки студентів, стимулювати їх до пошуку найбільш ефективного рішення [11, с. 129].

Ще одним інтерактивним методом є метод кейс-стаді, або метод розв'язання конкретних професійних ситуацій. Сутність кейс-методу полягає в тому, що необхідно осмислити конкретну ситуацію (реальну життєву ситуацію (випадок) або змодельовану), опис якої одночасно відбиває не лише яку-небудь практичну проблему, але і актуалізує певний комплекс знань, який необхідно засвоїти при вирішенні цієї проблеми. При цьому сама проблема не має однозначних рішень [12, с. 84].

Великої популярності в підготовці майбутніх учителів сьогодні набули квести, або вебквест технології. Квест дозволяє розвивати активне пізнання на заняттях, сприяє розвитку мислення, формує вміння допомагати долати комунікативні бар'єри, формує вміння застосовувати набуті знання на практиці у нестандартних ситуаціях, розвиває у студентів комунікативні й організаторські здібності формує науковий світогляд студентів, навички самостійної роботи, стимулює творчу активність студентів. Завдяки проведенню інтелектуального квесту студенти мають можливість не лише перевірити власний рівень залишкових знань, дізнатися чимало нових цікавих фактів, а й можуть систематизувати вже наявні знання [5, с. 84].

Ще одним методом, що сприятиме формуванню міжкультурної компетентності майбутніх учителів є метод моделювання комунікативних ситуацій майбутньої професійної діяльності, що сприятиме розвитку кругозору студентів, їхній самореалізації, вдосконаленню комунікативних умінь, розумінню важливості спілкування для становлення як майбутніх фахівців та успішному засвоєнню навчального матеріалу [5, с. 78-79].

Ще однією педагогічною умовою вважаємо «*Залучення майбутніх учителів до міжкультурної взаємодії в позааудиторний час*». Вибір зазначеної педагогічної умови зумовлений значним зменшенням кількості аудиторних занять і збільшенням самостійної роботи студентів в освітньому процесі. За визначенням Л. Онучак позааудиторна робота, це діяльність студентів, що здійснюється поза межами аудиторії і яка безпосередньо не пов'язана з навчальною програмою [7, с. 11].

Позааудиторна діяльність, зазначає Т. Козліковська відкриває великі можливості для самореалізації. Вона передбачає досить великий ступінь свободи, завдяки чому здійснюється більш тісне міжособистісне неформальне спілкування студентів, викладачів, адміністрації ВНЗ, відбувається культурне і духовне збагачення особистості, розвиток і поглиблення смаків тощо. Позааудиторну роботу вчена розподіляє на професійно та соціально спрямовану. На її, до першої категорії належать участь у наукових гуртках, студентському науковому товаристві, олімпіадах, конференціях. Позааудиторна робота другої категорії: спортивні секції, театральні та танцювальні групи, екскурсії, відвідування виставок та музеїв тощо [4].

Досліджуючи проблему підготовки майбутніх учителів іноземної мови до формування толерантності в учнів основної школи, що є близькою до теми нашого дослідження, А. Логвіненко наголошує на тому, що позааудиторна робота, до якої залучаються студенти різних країн, тобто представники інших культур, і яка відбувається в неформальній обстановці сприяє розумінню студентами культурно-національних особливостей різних народів формуванню вмінь організації міжособистісної толерантної взаємодії, запобігання конфліктів, прояву комунікативної толерантності, емпатії тощо [6, с. 77]. Ми цілком згодні з цією думкою і вважаємо, що спільна діяльність українських студентів (у тому числі тих, які належать до різних етносів) та іноземних студентів, які приїхали на навчання з інших країн і є представниками інших культур, сприятиме налагодженню міжкультурного спілкування і взаємодії, кращому розумінню культурно-національних особливостей, формуванню вмінь взаємодіяти на засадах толерантності. Такими видами позааудиторної діяльності можуть бути участь у різноманітних фестивалях, святкуванні днів культури певних країн, національних святах, офіційні зустрічі з представниками посольств тощо.

Значну роль у формуванні міжкультурної компетентності майбутніх учителів відіграє залучення студентів до різноманітних культурних центрів, які створені в Південноукраїнському національному педагогічному університеті: Освітній науково-інформаційний та культурний центр Держави Ізраїль, Одеський науково-інформаційний центр Євроатлантичної співпраці (відкритий за підтримки Посольства Литовської Республіки в Україні); Американський інформаційно-консультативний центр; Освітньо-культурний центр КНР "Інститут Конфуція", Освітній науково-інформаційний та культурний центр Республіки Корея тощо [8].

Висновки. Підсумовуючи, доходимо висновку, що виокремлені педагогічні умови впливають на формування компонентів і показників міжкультурної компетентності майбутніх учителів, а, отже, їх можна вважати необхідними і достатніми для формування досліджуваного конструкту.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробленні експериментальної методики формування міжкультурної компетентності майбутніх учителів філологічних дисциплін у професійній підготовці.

Використана література:

1. Бенькович Н. В. Педагогічні умови моніторингу якості професійної підготовки майбутніх економістів у вищому навчальному закладі : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2014. 20 с.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене й виправлене. Рівне : Волинські обереги, 2011. 552 с.
3. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ: Хрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Козліковська Н. Я. Позааудиторна робота як складова вищої освіти. URL :<http://www.vmurol.com.ua/>(дата звернення: 28.11.2023)
5. Левицька А.І. Формування готовності майбутніх лікарів до міжкультурної взаємодії у професійній діяльності: дис.... докт філософії: 015. Одеса, 2022. 255 с.
6. Логвіненко А. Ю. Підготовка майбутніх учителів іноземної мови до формування толерантності в учнів основної школи : дис.... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2017. 298 с.
7. Онучак Л. В. Педагогічні умови організації самостійної позааудиторної роботи студентів економічних спеціальностей : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2002. 18 с.
8. Офіційний сайт державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського. URL : pdu.edu.ua
9. Пришляк О. Ю. Теорія і методика формування міжкультурної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.04. Тернопіль, 2021. 560 с.
10. Рабецька Н.Л. Формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців соціономічної сфери у професійній підготовці: дис....канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2018. 299 с.
11. Руденко В. М. Формування професійно-комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами інтерактивних технологій : дис... канд. пед. наук : 13.00.04. Черкаси, 2010. 288 с.
12. Скопенко Н.С. Case-study – інноваційний метод навчання. URL : <https://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/19785/1/12.pdf>.

References:

1. Benkovych N. V. (2014). Pedagogichni umovy monitorynhu yakosti profesiinoi pidhotovky maibutnikh ekonomistiv u vyshchomu navchalnomu zakladi [Pedagogical Conditions for Monitoring the Quality of Professional Training of Future Economists in a Higher Educational Institution]; avtoref. dys... kand. ped. nauk : 13.00.04. 20 s [in Ukrainian]
2. Honcharenko S. U. (2011). Ukrainyskiy pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk [Ukrainian Pedagogical Encyclopedic Dictionary]. Vydannia druhe, dopovnene y vypravlene. Rivne : Volynski oberehy 552 s. [in Ukrainian]
3. Entsyklopediia osvity (2008). [Encyclopedia of Education] / hol. red. V. H. Kremen. Kyiv : Khrinkom Inter. 1040 s. [in Ukrainian]
4. Kozlikovska N. Ya. Pozaaudytorna robota yak skladova vyshchoi osvity [Позааудиторна робота як складова вищої освіти]. URL : <http://www.vmurol.com.ua> [in Ukrainian]
5. Levytska A.I. (2022). Formuvannia hotovnosti maibutnikh likariv do mizhkulturnoi vzaiemodii u profesiinii diialnosti [Formation of Future Doctors' Readiness for Intercultural Interaction in Professional Activities]: dys.... dokt filosofii: 015. Odesa, 2022. 255 s. [in Ukrainian]
6. Lohvinenko A. Yu. (2017). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv inozemnoi movy do formuvannia tolerantnosti v uchniv osnovnoi shkoly [Preparing Future Foreign Language Teachers to Form Tolerance in Basic School Students]: dys.... kand. ped. nauk : 13.00.04 Odesa. 298 s. [in Ukrainian]
7. Onuchak L. V. (2002). Pedahohichni umovy orhanizatsii samostiinoi pozaaudytornoj roboty studentiv ekonomichnykh spetsialnostei [Pedagogical Conditions for the Organization of Independent Extracurricular Work of Students of Economic Specialties]; avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. Kyiv. 18 s [in Ukrainian]
8. Ofitsiyniy sait derzhavnoho zakladu «Pivdenoukrainskyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni K.D. Ushynskoho. URL : pdu.edu.ua [in Ukrainian]
9. Pryshliak O. Yu. (2021). Teoriia i metodyka formuvannia mizhkulturnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv sotsionomichnykh profesii [Theory and Methods of Formation of Intercultural Competence of Future Specialists in Socioeconomic Professions]: avtoref. dys...dokt. ped. nauk: 13.00.04. Ternopil, 560 s. [in Ukrainian]
10. Rabetska N.L. (2018). Formuvannia komunikativnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv sotsionomichnoi sfery u profesiinii pidhotovtsi [Formation of Communicative Competence of Future Specialists in the Socioeconomic Sphere in Professional Training]: dys....kand. ped. nauk: 13.00.04. Odesa, 2018. 299 s. [in Ukrainian]
11. Rudenko V. M. (2010). Formuvannia profesiino-komunikativnoi kompetentnosti maibutnikh filolohiv zasobamy interaktyvnykh tekhnolohii [Formation of Professional and Communicative Competence of Future Philologists by Means of Interactive Technologies]: dys... kand. ped. nauk : 13.00.04. Cherkasy. 288 s. [in Ukrainian]
12. Skopenko N.S. (2015). Case-study – innovatsiyniy metod navchannia [Case-study – an innovative teaching method]. URL : <https://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/19785/1/12.pdf>. [in Ukrainian]

Zhao Ruichen. Pedagogical conditions for the formation of intercultural competence of future teachers of philological disciplines

The relevance of the study is due to the fact that the modernization of higher pedagogical education requires a revision of the educational process of higher education institutions, which should be aimed at training competitive future teachers capable of carrying out pedagogical activities in a multicultural environment, and therefore requires the introduction of certain pedagogical conditions. The pedagogical conditions for the formation of intercultural competence of future teachers are understood as specially created circumstances that contribute to the formation of practical skills and abilities of intercultural communication, personal qualities of students, which will allow them in the future to carry out successful pedagogical activities with students on the basis of tolerance in the conditions of intercultural interaction. Such pedagogical conditions are: crea-

tion of an intercultural environment in a pedagogical institution of higher education; content filling with intercultural content of psychological, pedagogical and professional disciplines using interactive teaching methods; involvement of future teachers in intercultural interaction in extracurricular time. The choice of the first pedagogical condition is due to the fact that both representatives of foreign countries and representatives of ethnic groups who are representatives of other cultures and have different religions study at the pedagogical university. The author's own understanding of the intercultural environment is presented. The choice of the second pedagogical condition is due to the fact that it is not possible to form the intercultural competence of future teachers through one subject, for which it is necessary to fill other disciplines taught within the educational and professional program with intercultural content. Attention is focused on the fact that it is advisable to use interactive teaching methods (discussions, brainstorming, round tables, case studies, quests, etc.) in these disciplines. The choice of the third pedagogical condition is due to a significant decrease in the number of classroom classes and an increase in the independent work of students in the educational process. It is noted that extracurricular activities include participation in scientific circles, student scientific society, olympiads, conferences, various cultural centers, etc.

Key words: future teachers, intercultural competence, pedagogical conditions, intercultural environment, interactive teaching methods, extracurricular activities.

УДК 372.32:37.014.5.091.398

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2023.95.23>

Швец Т. Е.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТЬЮТОРИНГУ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті, на основі аналізу наукових підходів щодо визначення поняття «організаційно-педагогічні умови», автор подає власну дефініцію в контексті тьюторської діяльності. Метою статті є визначення організаційно-педагогічних умов упровадження тьюторингу в закладі загальної середньої освіти. Автором використані методи дослідження: вивчення, аналіз та узагальнення науково-педагогічних джерел.

Автор розглядає поняття тьюторингу та тьюторської діяльності, яку вважає особливим чином організовану педагогічну діяльність. Відповідно, у статті розглядаються різні підходи до розуміння терміну «педагогічні умови» та «організаційно-педагогічні умови». Автор на основі вивчення та узагальнення доробок українських науковців доводить, що в контексті тьюторської діяльності організаційно-педагогічні умови децю різняться, адже спрямовані перекладом на розвиток компетентностей учнів.

У статті автор визначає та обґрунтовує п'ять організаційно-педагогічних умов, а саме: створення сприятливого варіативного відкритого освітнього середовища, що забезпечує існування суб'єкт-суб'єктних взаємин між вчителями-тьюторами і учнями; створення внутрішньошкільної системи професійного розвитку педагогів як тьюторів; створення системи тьюторської підтримки розвитку учнів; реалізація тьюторських програм; упорядкування системи управління за матричною моделлю.

Обґрунтовуючи кожен умову автор акцентує увагу на суб'єкт-суб'єктних взаємовідносинах, можливості реалізації варіативності та здійсненні виборів учнями, розвиток учнів відповідно до їх інтересів, цінностей, здібностей, можливостей, що відображається в індивідуальній освітній траєкторії, вмінні вчителями застосовувати тьюторські технології тощо. У висновках автор наголошує на важливості розгляду зазначених умов в комплексі, що взаємодоповнюють одна одну та розширюючи можливості кожної.

Ключові слова: тьюторинг, тьюторська діяльність, організаційно-педагогічні умови, тьюторська підтримка, освітнє середовище, тьюторська програма, матричне управління, тьюторські технології, професійний розвиток тьюторів.

Реформування системи освіти в Україні призводить до пошуків нових освітніх технологій, здатних забезпечити реалізацію індивідуалізації, педагогіки партнерства, особистісно-орієнтованого та діяльнісного підходів. Однією з найефективніших освітніх технологій у сфері реалізації принципу індивідуалізації на сьогодні вважається тьюторська технологія, яка набула свого поширення у багатьох країнах світу. Актуальність тьюторингу також обумовлена сучасними тенденціями розвитку в освіті: демократизацією, що визначає напрям змін у школі як гуманної, демократичної, особисто орієнтованої; інтеграцією, яка реалізується на кількох рівнях – від зближення принципів освіти різних країн до метапредметного підходу на рівні школи; цифровізацією, що передбачає розвиток дистанційного навчання; гуманізацією, яка спрямована на становлення здатної до саморозвитку особистості, розкритті та розвитку потенціалу кожної дитини. Технологія актуальна, оскільки, відповідно до Концепції Нової української школи, учитель має бути здатний забезпечити реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії дитини. Тому постає важливе питання: за яких умов можлива реалізація тьюторської технології у закладі загальної середньої освіти.

Проблемам тьюторингу присвячено багато робіт українських та зарубіжних дослідників. Так, проблема впровадження тьюторингу у закладах загальної середньої освіти висвітлена у працях: М. Альохіна – досліджено модель тьюторингу у початковій школі; А. Бойко, Н. Дем'яненко – опрацьовані теоретичні та